

Poláček, Jiří

Studie o vztahu literatury a hudby

Bohemica litteraria. 2024, vol. 27, iss. 1, pp. 138-140

ISSN 1213-2144 (print); ISSN 2336-4394 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/BL2024-1-9>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.80200>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 01. 08. 2024

Version: 20240723

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Studie o vztahu literatury a hudby

Novák, Radomil: *Ars musica in monumentis litterarum. Studie z literárně-hudební intermediality*. Poznaň: Instytut Filologii Słowiańskiej, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, 2022. 142 s.

Docent Pedagogické fakulty Ostravské univerzity Radomil Novák je ve vědeckých kruzích znám jako odborník na vztah literatury a hudby. O této problematice vydal monografie *Hudba jako inspirace poezie* (2005) a *Česká literatura jazzující* (2012), nadto o ní publikoval několik časopiseckých a sborníkových studií, a to i v angličtině. Nová publikace, jež je jeho habilitační prací, má latinský název a vyšla v Polsku, je však napsána česky.

Ve dvoustránkovém úvodu Novák nejprve otiskuje citát z románu Toni Morrisonové *Jazz* (1992, česky 1995), z něž činí východisko pro odbornou reflexi vztahu literatury a hudby. Následující kapitoly pak charakterizuje takto:

„Soubor studií, které předkládáme jako mnohohlasí pohledů na symbiózu slova a hudby, se snaží na jedné straně přinést vědecky podložené poznatky další fáze kontinuálního zkoumání tohoto fenoménu, na straně druhé se snaží ukázat možnosti, jak číst, rozumět a interpretovat literární díla bez spojitosti s hudbou těžko uchopitelná. Nejde jen o hudbu jazzovou, ačkoli z ní pramení inspirace tohoto úvodu, ale o hudbu všech možných stylů a žánrů, o hudbu v jejím nejobecnějším a nejuniverzálnějším smyslu“ (s. 8).

V první kapitole nazvané Od inspirace k literárně-hudební intermedialitě Novák bilancuje stav poznání dané problematiky. Podává cenný přehled dosavadních odborných prací, přičemž reflektuje vlastní cestu od fenoménu „inspirace“ dominujícího v jeho první monografii až po aplikaci literárně-hudební intermediality v dalších studiích. Toto hledání náležitě metodologie, reagující na omezenost komparatistického přístupu, není jenom záležitostí autorova odborného vývoje, nýbrž má obecnější přínos.

Druhou kapitolu Novák nazval Auditivita literárního textu. Zaměřuje se v ní tedy na zvukovou stránku literatury; zmiňuje terminologickou rozkolísanost

(hudba poezie, hudebnost verše, melodičnost textu) a v reakci na ni zavádí pojem auditivita coby analogii vizuality. Chápe ji jako „kategorii, která zahrnuje i jistou potencionální vlastnost textu vytvářet ve vědomí recipienta zvukovou představu a předat mu tímto způsobem esteticky ztvárněnou informaci nebo se na ní spolupodílet“ (s. 23). Na dalších stranách vymezuje roli auditivity v literární komunikaci (mj. přitom mluví o auditivní gramotnosti): právem v ní vidí složitý transmediální jev, tvořící most mezi literaturou a hudbou.

Ve třetí kapitole s názvem Tematizace hudby jako intermediální reference autor z různých forem intermediálního vztahu mezi literaturou a hudbou akcentuje tematizaci a imitaci. Podoby tematizace pak ukazuje při analýze poezie Otokara Březiny, Antonína Sovy, Oldřicha Mikuláška a Josefa Kainara. U Březiny se zaměřuje na hudbu jako metafyzickou veličinu, u Sovy analyzuje proces od evokace hudby k její reflexi, u Mikuláška zkoumá podoby jeho „uhranutí folklorem“ a u Kainara jde o téma blues. Tyto analýzy, obsahující četné citáty a souhrnné patřičně zobecněné, berou v potaz též biografický a literární kontext, takže prohlubují poznání tvorby všech čtyř básníků.

Čtvrtá kapitola recenzované publikace má název Literatura v transmediální perspektivě. Novák se v ní soustřeďuje na problematiku uměleckých směrů, především na impresionismus: charakterizuje jeho transmediální principy, noetické postoje, žánry, témata, principy zobrazení či cíle. Zaměření na vztah hudby a poezie tudíž přesahuje, což však není na škodu.

V páté kapitole pojmenované Polyfonní modelace literárního textu vychází z faktu, že v literatuře je časté napodobování rozličných hudebních forem a kompozičních principů. Vybírá z nich polyfonii, jejíž aplikace demonstruje při rozborech poezie irského básníka Desmonda Egana, Holanova druhého cyklu *Mozartian* (1963) a románů Milana Kundery (*Žert*, 1967) a Olgy Tokarczukové (*Běguni*, 2007).

Podobně postupuje v šesté kapitole nazvané Blues jako intermediální metafora, kde po obecné charakteristice tohoto žánru brilantně analyzuje román Markéty Pilátové *Tsunami blues* (2014), jehož jádrem je zobrazení hrdinčina utrpení.

Závěr publikace má sumarizující povahu. Autor shrnuje předchozí analýzy provedené s využitím koncepce intermediality, upozorňuje na složitost vztahu literatury a hudby, jakož i na potřebu věnovat se této problematice ve sféře prózy a dramatu, a to vždy ve spojení s interpretací zkoumaných děl. Celek jeho knihy dotváří ediční poznámka (čtyři kapitoly byly již publikovány, ale buď anglicky, nebo byly pro knižní vydání upraveny), obsáhlá bibliografie, jmenný rejstřík, dvojí resumé a poznámka o autorovi.

Pokud si Radomil Novák jako cíl svých studií stanovil rozšíření literární komunikace o intermediální rozměr, posílení vědomí souvislostí různých druhů umění, rozboření čtenářských stereotypů či vnímání uměleckých textů v jejich smyslové komplexnosti, potom tento cíl splnil.

Jiří Poláček

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.